

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Hem för vård eller boende för barn och unga

Tillsyn i Jönköpings län 2006-2008

Meddelande	nr 2008:32
Referens	Stefan Roman, Lena Uddemar, Rättsavdelningen, december 2008
Kontaktperson	Lena Uddemar, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Direkttelefon 036-39 52 04, e-post lena.uddemar@lansstyrelsen.se Stefan Roman, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Direkttelefon 036-39 51 18, e-post stefan.roman@lansstyrelsen.se
Webbplats	www.lansstyrelsen.se/jonkoping
Fotografier	www.sxc.hu
ISSN	1101-9425
ISRN	LSTY-F-M—08/32--SE
Upplaga	120 ex.
Tryckt på	Länsstyrelsen, Jönköping 2008
Miljö och återvinning	Rapporten är tryckt på miljömärkt papper.
© Länsstyrelsen i Jönköpings län 2008	

Bakgrund

Regeringen gav år 2006 samtliga länsstyrelser i landet i uppdrag att mellan 2006 och 2008 utöva strukturerad och operativ tillsyn över alla enskilda och offentliga verksamheter där barn och unga ges insatser av socialtjänsten. Tonvikten skulle ligga på kvalitet och säkerhet utifrån barnens behov samt att brister skulle åtgärdas. Resultatet av länsstyrelsernas tillsyn av hem för vård och boende (HVB) har inrapporteras till Socialstyrelsen som sammanställer en nationell rapport, vilken beräknas vara klar februari 2009.

Genomförande

För genomförandet av tillsynen av HVB för barn och unga utarbetades nationella bedömningskriterier av länsstyrelserna och Socialstyrelsen i samverkan. Utgångspunkten för tillsynen var sex ansvarsområden; säkerhet, kvalitet, känslomässiga och sociala behov, delaktighet, utbildning och hälsa.

I Jönköpings län fanns vid tillsynstillfället 20 HVB för barn och unga. Fem av dessa drevs i offentlig regi, resterande i privat

(enskild) regi. Tre av behandlingshemmen tog även emot familjer.

Tillsynen genomfördes av socialkonsulenter Stefan Roman och Lena Uddemar. Varje HVB besöktes under två dagar då intervjuer med barn och ungdomar, personal och ledning genomfördes. Totalt intervjuades cirka 50 barn och ungdomar. Vidare granskades dokumentationen. För varje HVB intervjuades även två till tre vårdnadshavare och socialsekreterare per telefon.

Resultat

Resultatet av det insamlade materialet sammanställdes och varje HVB fick ett beslut där Länsstyrelsens synpunkter redovisades. Länsstyrelsen riktade kritik mot 15 av hemmen. I samband med tillsynen ändrade två HVB målgruppen för sin verksamhet och tre HVB lade ner sin verksamhet.

Länsstyrelsen krävde att de HVB som fått kritik skulle återrapporera på vilket sätt man åtgärdat bristerna. Arbetet med uppföljningar pågår och Länsstyrelsen har hittills gjort 22 uppföljningar av tillsynen. I de flesta fall har bristerna åtgärdats på ett tillfredsställande sätt.

Utbildning

Att barn får skolundervisning, alternativt har praktik eller arbete, som motsvarar deras individuella behov samt att detta följs upp under placeringen är ett grundläggande behov som påverkar barnens livssituation.

Barnen får i de flesta fall en skolundervisning som är anpassad efter deras behov. I något fall har det varit svårt att tillfredsställa högrepresterande barns behov. Sam-

arbetet med skolan fungerar bra. Flera HVB bedriver egen skolverksamhet.

Hälsa

En god hälsa är ett av barnens grundläggande behov. Konsekvenserna för om deras behov inte uppfylls kan ibland bli livsavgörande. Forskning har visat att det finns en stor överrepresentation av hälsoproblem bland barn placerade i samhällsvård.

Flera behandlingshem har hälso- och sjukvårdspersonal anställda vilket gör att barnens behov kring hälsa och tandvård uppmärksammas. Trots detta är det sällan som barnens behov kring hälsa och tandvård framgår av genomförandeplanen. Det är få HVB som tar upp frågor om sex och samlevnad med barnen, dessa frågor överläts på skolan.

Känslomässiga och sociala behov

När åtgärder rör barn ska det särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Enligt socialtjänstlagen ska verksamheter bygga på respekt för människornas självbestämmande och integritet. BBIC (barns behov i centrum) är en utgångspunkt för området känslomässiga och sociala behov.

Många HVB har inslag av arbete med barnens identitetsutveckling, socialt uppträdande och förmågan att klara sig själva. I flera fall sker inte insatserna på ett strukturerat sätt och de är inte individuellt anpassade. Barnens behov av fritidsaktiviteter tillgodoses ofta genom både individuella aktiviteter och aktiviteter i grupp. Många gånger saknas en beskrivning av barnens känslomässiga och sociala behov i genomförandeplanen.

Kvalitet

Det är viktigt att de barn och ungdomar som vårdas på behandlingshem får vård av god kvalitet och som är anpassad efter deras individuella behov. Av socialtjänstlagen framgår att insatserna inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet samt att det för utförande av socialnämndens uppgifter ska finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

De flesta HVB har utvecklat delar av ett kvalitetssystem men kvalitetsarbetet bedrivs inte på något systematiskt sätt. Det saknas generellt utvärderingar om vårdens effekter. I många verksamheter fanns brister när det gäller personalens utbildning och erfarenhet. Det finns också brister på flera behandlingshem när det gäller dokumentationen, särskilt gäller detta genomförandeplaner. Samverkan med socialtjänsten, vårdnadshavarna och andra aktörer fungerar överlag på ett bra sätt.

Säkerhet

Barns utsatthet och de risker som finns då barn placeras på HVB har undersökts i flera forskningsstudier. Riskerna handlar bland annat om övergrepp från personal eller andra barn samt risk för negativ gruppåverkan. Sedan den 1 juli 2007 finns en skyldighet för HVB som tar emot barn och unga att göra registerkontroll i misstanke- och belastningsregister för personal.

Många HVB saknade skriftliga rutiner för att förebygga, förhindra och åtgärda olika övergrepp mot barnen. Om rutiner fanns var dessa i vissa fall inte kända av personalen. Flera HVB hade inte begärt utdrag ur både misstanke- och belastningsregister för personal anställda efter den 1 juli 2007. Lokalerna var i de flesta fall ändamålsenliga och säkra. I något fall påpekades att lo-

kalerna var utformade så att personalen hade bristande kontroll över barnen nattetid. De flesta HVB hade regler om att barnen inte fick vistas på varandras rum med stängd dörr. Vissa HVB hade installerat larm nattetid som varnade personalen om ett barn lämnade sitt rum.

Delaktighet

Att barnen är delaktiga i beslut i samband med behandling är en viktig grund för en god behandling. I samband med möten är det även viktigt att för barnen att få information om syftet med mötet och att de vuxna försäkrar sig om att barnen förstår orsaken till och innebörden i det som beslutas.

Det framkommer sällan av dokumentationen hur barnet varit delaktig i planeringen och uppföljningen av vården. Det är vanligt att barnen inte känner till varför de är på behandlingshemmet eller hur länge de ska stanna där. En del barn framför att de inte får vara med vid behandlingskonferenser, trots att de själva vill det. På de

flesta HVB har barnen möjlighet att vara delaktiga i den dagliga verksamheten.

Diskussion

Barn och unga på HVB är en utsatt grupp, inte minst med tanke på att en del barn i praktiken är utan föräldrakontakt vid en placering. För barnen innebär en placering på HVB att de befinner sig i en krissituation. Det är behandlingshemmet som har ansvaret för barnens dagliga omsorg samt för att se till att vården sker enligt den uppgjorda genomförandeplanen. Socialnämnden ansvarar för att följa upp barnets förhållanden på behandlingshemmet. Länsstyrelsen är operativt ansvarig för tillsynen över såväl tillståndspliktig som offentligt driven verksamhet samt entreprenader.

HVB för barn och unga kritiserar ibland för att det saknas kunskap och konsensus om olika behandlingsmetoders resultat och lämplighet för olika typer av problem samt hur man ska bedöma barnens situation. Från forskare på området har framförts att en miniminivå borde vara att man från samhällets sida försäkrar sig om att barn inte utsätts för övergrepp, trakasserier eller annan skada på behandlingshemmen. Vidare anses det att länsstyrelserna borde ha ett mer kritiskt och aktivt ”felsökande” perspektiv (Nytta och fördärv: socialt arbete i kritisk belysning, Verner Denvall och Bo Vinnerljung, Natur och kultur, Stockholm 2006).

Den nationella tillsynen av samtliga HVB för barn och unga kan vara ett sätt att öka de placerade barnens säkerhet och trygghet. Målet med granskningen har varit att belysa och ytterst förbättra situationen för de placerade barnen samt ge en bild på nationell nivå av dessa barns situation.

I Jönköpings län har tillsynen medfört att de placerade barnens situation inom väsentliga områden har uppmärksammats. Inom flera av de granskade områdena har förbättringar skett. Länsstyrelsens uppföljningar visar exempelvis att barnens sociala och känslomässiga behov uppmärksammas på ett mer planmässigt sätt. Förutsättningarna för att barnen ska få en trygg och säker vård har ökat genom att Länsstyrelsen påpekat vikten av noggranna inskrivningsrutiner, rutiner gällande övergrepp samt att misstanke- och belastningsregisterutdrag inhämtas innan anställning av personal.

För att förbättra dokumentationen har flera HVB införskaffat dokumentationssystem. Det förekommer också att HVB går

ihop om uppdragsutbildningar för att höja kompetensen hos personalen. I de uppföljningar som Länsstyrelsen gjort av tillsynen framgår att flera HVB har utvecklat arbetssätt för att öka barnens delaktighet. I tillsynen framkommer inte något som tyder på att barnen behov av hälso- och tandvård är eftersatta. Trots att förbättringar skett vill Länsstyrelsen peka på några kvarstående brister.

Det finns brister när det gäller personalens utbildning och erfarenhet. Detta får stora konsekvenser för kvaliteten i verksamheten. På vissa HVB innebär det att delar av

personalen inte kan utföra arbetet i enlighet med de behandlingsmetoder som används på behandlingshemmet. Det förekommer att personal saknar gymnasiekompetens vilket gör att de inte är behöriga till vissa fortbildningsinsatser samt kan ha svårare att tillgodogöra sig handledning.

På nästan alla HVB finns brister när det gäller dokumentationen vilket gör det svårt att följa och utvärdera barnens vård och behandling. Kvaliteten på genomförandeplanerna behöver generellt sett förbättras. Av genomförandeplanen bör exempelvis framgå hur barns behov av hälso- och tandvård ska tillgodoses.

Tillsynen har visat att det finns brister när det gäller barns delaktighet i planering och uppföljning av vården. Barns rätt till delaktighet regleras både i socialtjänstlagen och FN:s barnkonvention och är dessutom en framgångsfaktor för en lyckad behandling. Det krävs att behandlingshemmen utvecklar former för barns delaktighet.

Utvärderingen av Länsstyrelsens tillsyn visar att övervägande delen av de granskade behandlingshemmen upplevde tillsynen positiv och som ett stöd i utvecklingsarbetet.

Från och med år 2010 kommer den sociala tillsynen att överföras till Socialstyrelsen. Det finns i detta sammanhang förslag på att den löpande tillsynen över HVB, som för närvarande utförs av socialnämnderna, överförs till Socialstyrelsen. Det skulle i så fall innebära att hela ansvaret för tillsynen av HVB finns inom en och samma myndighet. Förhoppningsvis kommer detta samt erfarenheterna från tillsynen av HVB för barn och unga att medföra att tillsynen förstärks och utvecklas.

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Länsstyrelsen i Jönköpings län

551 86 Jönköping

Telefon: 036-39 50 00

Fax: 036-12 15 58

Webbplats: www.lansstyrelsen.se/jonkoping

E-post: jonkoping@lansstyrelsen.se